

NORMER

FOR

ANLÆGSGARTNERARBEJDE

LANDSFORENINGEN
DANSKE ANLÆGSGARTNERMESTRE

1986

INDHOLD:

1.	Forberedende arbejder	3
2.	Jordarbejde.....	4
3.	Afvanding.....	5
4.	Befæstelser	6
5.	Støttemure	14
6.	Trapper.....	16
7.	Udstyr.....	17
8.	Etablering af græs.....	18
9.	Plantning.....	19
10.	Pleje, ren- og vedligeholdelse.....	20
	Oversigt over henvisninger	26
	Ordforklaring	27

FORORD

Denne udgave af Normer for Anlægsgartnerarbejde (NA) er en revision af Normer for Anlægsgartnerarbejde fra 1979, som den erstatter.

NA finder anvendelse, når forholdet mellem anlægsgartner og kunde skal fastlægges. NA kan i denne forbindelse ses som en varedeklaration, som nærmere beskriver, hvad der er »godt håndværk« indenfor anlægsgartnerarbejde.

NA kan enten bruges som supplement til en projektbeskrivelse, eller bruges alene, hvor en særlig projektbeskrivelse ikke forekommer. NA bør endvidere tages som udgangspunkt, hvor der ikke forekommer en nærmere aftale med kunden, eller hvor aftalen er mangelfuld. Generelt kan man sige, at NA normalt gælder, med mindre andet udtrykkeligt er aftalt. Forudsætningen for at de enkelte delarbejder kan kræves udført i henhold til NA er dog, at de foregående arbejder er udført i henhold til NA.

NA er en resultatbeskrivelse, og handler kun om almindeligt forekommende situationer. Den omhandler endvidere kun anlægsgartnereteknik, ikke jura, ansvarsfordeling, organisation, praktiske forhold m.v. Endelig vedrører NA alene finish og holdbarhed, ikke formgivning.

Dele af indholdet kan genfindes i andre lignende normer, standarder o.lign. f.eks. Plant og plej (1975) og Generel vejledning i plantning (1984). Gentagelserne er accepteret for at få en samlet norm for anlægsgartnerarbejde. Dog er gentagelser undgået i tilfælde, hvor materialebeskrivelse findes i en bred anerkendt form, f.eks. som Dansk Standard.

NA er revideret af en arbejdsgruppe under Landsforeningen Danske Anlægsgartnermestre (LDA). Gruppen bestod af landskabsarkitekterne Carsten Lund og Charlotte Skibsted fra Praktiserende Landskabsarkitekters Råd, anlægsgartnermester Egon Frandsen og fagkonsulent Michael H. Nielsen fra LDA. Landskabsarkitekt Søren Holgersen har været tilknyttet gruppen som faglig sekretær.

Normer for Anlægsgartnerarbejde er udgivet på forlaget Grønt Miljø og har standardnummeret ISBN 87-7387-010-6. Heftet kan købes ved henvendelse til LDA, Linde Allé 16, 2720 Vanløse, tlf. 01 74 94 00. Prisen er 40,00 kr. incl. moms.

København, oktober 1986

1. Forberedende arbejder

Bevaring	Bevoksning, kantsten, befæstelser, udstyr m.v., som skal bevares eller genbruges, må ikke lide overlast i anlægsperioden. For bevoksning gælder dette også bevoksningens rodzone.
Rydning	Ved rydning skal alt fjernes, så intet affald lades tilbage. Muld, der skal genanvendes, må ikke udsættes for forhold, som medfører en vedvarende dårlig muldstruktur.

2. Jordarbejde

Muldjorden

Lagtykkelse ved udlægning	Vælges indenfor 25-40 cm. Afvigelsen fra den valgte tykkelse må max. være ± 5 cm, dog ikke ensidigt.
Tørrumvægt	Generelt ikke ringere end før anlægsaktivitet fandt sted. Dog skal gælde følgende tørrumvægte ved normalt humusindhold (2-5 vægt pct.). <i>Plantebede:</i> max. $1,4 \text{ g/cm}^3$ i lerjord og max $1,5 \text{ g/cm}^3$ i sandjord. <i>Græsarealer:</i> max. $1,5 \text{ g/cm}^3$ i lerjord og max. $1,6 \text{ g/cm}^3$ i sandjord.
Tilstand	Krummestruktur som muld i naturlig lejring. Giftstoffer som følge af anaerobe forgæinger må ikke forekomme.
Renhed	Mulden skal være fri for råjord og affald.
Kultivering	Mulden kultiveres til et hensigtsmæssigt plante- eller såbed. Ved kultivering skal markkapaciteten være max. 70% i lerjord og max 90% i sandjord, men generelt ikke fugtigere end at jorden slipper redskaberne.
Jordforbedring (tekstur, pH, næringsstoffer)	Jævnfør afsnit 8 (Etablering af græsarealer) og afsnit 9 (Plantning).

Råjorden

Regulering	Den fremtidige overflade af muldjord eller befæstelse skal følges. Afvigelsen må være max. ± 5 cm hvor der skal plantes eller sås, max. ± 3 cm hvor der skal befæstes. Afvigelserne må ikke være ensidige.
Tørrumvægt (kun i beplantnings- og græsarealer)	Generelt ikke ringere end før anlægsaktivitet fandt sted. Dog skal gælde følgende tørrumvægte: <i>Plantebede:</i> max. $1,5 \text{ g/cm}^3$ i lerjord og max. $1,6 \text{ g/cm}^3$ i sandjord. <i>Græsarealer:</i> max. $1,6 \text{ g/cm}^3$ i lerjord og max. $1,7 \text{ g/cm}^3$ i sandjord.
Ikke bæredygtig bund (kun ved befæstelser)	Udskiftes eller stabiliseres, hvor der ellers kan opstå gener for den senere anvendelse.
Komprimering (kun ved befæstelser)	De øverste 20 cm komprimeres. Ved påfyldninger skal dog hele det påfyldte lag komprimeres. Komprimeringen skal ske jvf. afsnittet om befæstelser (4.2.).
Påfyldning	Der skal anvendes afgravningsjord, som ikke giver sætninger.

3. Afvanding

Dræning

Materialer	Jævnfør DS 400, DS 402, DS 403, DS 421, DS 430, DS 432, DS 436, DS 437, DS 2077. 1. og DS 2084. Fittings skal være originale og svare til de anvendte drænrør.
Lægning	Drænrørene lægges efter linie og med min. 3 ‰ fald.
Brønde	Tilslutninger til brønde skal være tætte. Gennemløbs- og nedgangsbrønde skal have en diameter på min. 1 m. Nedløbsbrønde skal være forsynet med min. 50 cm sandfang.
Tilslutning til offentligt kloaksystem	Udføres af autoriseret kloakmester efter gældende regler.

Overfladeafvanding

Fald	Terræn skal gives tilstrækkeligt fald bort fra bygninger, eller der skal træffes andre forholdsregler til bortledning af overfladevand. Tilstrækkeligt fald er et fald jvf. afsnit 4.3 om befæstelsers overflade i en afstand op til 3 m fra bygningen.
Rendestene	Skal fremstå uden lunger. De udvendige kanter skal være rette eller følge jævne kurver.
Grøfter	Udføres, så der ikke sker erosion. Grøftekanter med anlæg større end 1:2 skal befæstes.

4. Befæstelser

4.1. Dimensionering

		Standard				
		A	B	C	D	E
Eksempel: Der skal udføres en chaussestensbelægning efter standard B. Stenene skal være mindst 8 cm tykke - her er de ca. 10 cm. Afretningslaget vurderes her til at blive ca. 3 cm i komprimeret tilstand. Som bærelag vælges stabilt grus. Det skal der bruges 12 cm af i komprimeret tilstand. Samlet er der nu 25 cm befæstelse, hvor bundlaget endnu mangler. Er der tale om en råjord med normal bæreevne, skal der bundsikres til en samlet tykkelse på 40 cm. Altså 15 cm bundlag. <i>De angivne mål er minimum antal cm komprimeret mål.</i>		Normalt til stier, legepladser, terrasser. (kun gang).	Normalt til fortove, cykelstier, indkørsler. (gang, cykling, let kørsel normalt uden fastbiler)	Normalt til mindre bi- og villa veje. (let trafik, max. 10 last-biler pr. døgn)	Normalt til større biveje og gader. (middel trafik, max. 100 last-biler pr. døgn)	Normalt til grusbaner.
Overfladelag	Betonlægningssten	5	6	7	8	-
	Fliser	5	6	8	10	-
	Klinker	6	6	6	6	-
	Brosten	12	12	12	12	-
	Chaussesten	8	8	8	8	-
	Mosaiksten	4	4	4	4	-
	Mark- og søsten	6	6	8	10	-
	Leret vejgrus	2	2	2	2	2
	Stenmelsgrus					2
	Naturbrudsten					-
	Træbelægning		15	15	16	-
	Beton støbt på stedet					-
	Pulverasfalt	2	2	2	2	-
Afretningslag	Overfladebehandling m. bitumen	2	2	2	2	-
	Asfaltbeton	3	3	3	3	-
	GAB O	3	3	3	3	-
		Mindst muligt				

4. Befæstelser, fortsat

Materialer anvendt i dimensioneringsskemaet

Overfladelag	Jvf. afsnit 4.3. om overfladen.
Afretningsslag	Skarpt grus 0-4 mm.
Stabilt grus Bundgrus Macadam Dækgrus til macadam	Jvf. DS 401
GAB Pulverasfalt Asfaltbeton	Jvf. Alm. arbejdsbeskrivelse. 7.70.02.1. Vejdirektoratet 1984.
Cementbundet grus	0-4 mm grus og cement i et mindste forhold på 1:8.
Støbninger under kantsten	Betonstyrke 10 MN/m ² i standard A. Betonstyrke 15 MN/m ² i standard B-D.

4.2. Komprimering

Komprimeringsgrad Procent, gennemsnit		Standard (jvf. skema side 6-7)				
		A	B	C	D	E
Råjord	ler	98 SP	99 SP	100 SP		98 SP
	sand	96 SP	97 SP	98 SP		96 SP
Bundsikring	fin	98 SP	99 SP	100 SP		98 SP
	grov	98 VI	99 VI	100 VI		98 VI
Stabilt grus	fin	96 MP	97 MP	98 MP		96 MP
	grov	96 VI	97 VI	98 VI		96 VI

Hver enkelt måling må højst være 3 enheder (procentpoints) mindre end gennemsnittet. Værdierne er kun gældende ved brug af sandefterfyldning som målemetode. Bruges isotopsonde som målemetode kan værdierne være 2 enheder lavere når det gælder råjord og bundsikring, 3 enheder lavere når det gælder stabilt grus.

Forkortelser: SP Standard Proctor - MP Modificeret Proctor - VI Vibrationsindstamping

Cementbundne materialer	Min. 92% af den teoretiske rumvægt.
Macadam	Sandmættet.
Grusasfaltbeton	Min. 97% af Marshallrumvægten.
Pulverasfalt - Asfaltbeton	Min. 95% af Marshallrumvægten.

4.3. Overfladen

	BETON			
	Fliser (over 300 cm ²)	Belægningssten (under 300 cm ²)	Græsarmering- sten	Støbninger på stedet
Materiale	Jvf. DS 400.4.1	Jvf. DS 400.4.2	Jvf. DS 400.4.2	Jvf. DS 411
Fald for afvanding	Min. 10 ‰			Min. 10 ‰
Jævnhed	Højst 1 cm gab på 4 m retskede. Ingen kanter.			
Overhøjde i forhold til brønde kantsten	1 cm			
Lægning/sætning	Lige linier			
Fuger	Åbne i over- fladen. (2-3 mm) Tættes med sand/fingrus og overgruses.	Knasfuge Tættes med sand/fingrus og overgruses.	Knasfuge Mættes med en blanding af lige dele muld og fingrus. Overfladen af den tilsåede muld min. 1 cm under belæg- ningens over- kant.	
Tilpasning	Tilpassede fliser min. 30% af normalstørrelsen.			

4. Befæstelser, fortsat

4.3 Overfladen, fortsat

	NATURSTEN			
	Brosten		Chaussésten	
	Uden græs- fuge	Med græs- fuge	Lige for- bandt	Buefor- bandt
Materiale	Jvf. DS 136		Jvf. DS 137	
Fald for afvanding	Min. 20 ‰			
Jævnhed	Højest 1 cm gab på 3 m retskede. Ingen kanter			
Overhøjde i forhold til bølge/kantsten	1 cm			
Lægning/sætning	Lige linier. Forbandt min. $\frac{1}{3}$ stenlængde.		Lige linier og samme sten- bredde. Forbandt min. $\frac{1}{3}$ stenlængde.	Kvarte cirkelbuer med pilhøjde på $\frac{1}{5}$ af korden. Buerne skærer hinanden under rette vinkler. Forbandt min $\frac{1}{3}$ stenlængde.
Fuger	1-2 cm under hensyntagen til, at lige linier opnås. Tætnes med sand/fingrus og overgruses.	2-4 cm under hensyntagen til, at lige linier opnås. Mættes med en blanding af lige dele muld og fingrus. Den tilsåede muld-overflade skal være min. 1 cm under befæstelsens overflade.	Omkring 1 cm under hensyntagen til, at lige linier opnås. Tætnes med sand/fingrus og overgruses.	

	NATURSTEN			KLINKER OG TEGL
	Brudfliser	Piksten	Mosaiksten	
Materiale		Afrundede og håndsorterede marksten, søsten eller grusgravsten.	Jvf. DS 137	Frostsikre
Fald for afvanding	Min. 20 ‰			
Jævnhed	Højst 1 cm gab på 3 m retskede. Ingen kanter.			
Overhøjde i forhold til brønde, kantsten	1 cm			
Lægning/sætning	Ikke spids mod spids. Ujævnheder i overfladen afrettes.	Stenene forkiles med mindste flade opad.	Lige linier. Forbandt min. $\frac{1}{3}$ stenglængde.	Evt. konvekse buer opad.
Fuger	Regelmæssige 1-2 cm.	Åbne.	$\frac{1}{2}$ -1 cm under hensyntagen til, at lige linier opnås.	1-2 cm under hensyntagen til, at lige linier opnås.
	Tættes med sand/fingrus og overgruses			

4. Befæstelser, fortsat

4.3. Overfladen, fortsat

	ASFALT-MATERIALER	GRUS		KANTSTEN
		Veje og pladser	Boldbaner	
Materiale	Jvf. alm. arbejdsbeskrivelse 7.70.03.1 og 7.70.02.1 (Vejdirektoratet 1984)	Skarpt fingrus med min. 8% ler eller sten.	Skarpt fingrus med 50% stenmel.	Beton: Jvf. DS 400.4.3 Granit: Jvf. DS 136 og DS 138 - DS 140
Fald for afvanding	Min. 10 ‰	Min. 25 ‰		
Jævnhed	Højst 1 cm gab på 4 m retskede. Ingen kanter.	Højst 1 cm gab på 3 m retskede. Ingen kanter.		Højst ½ cm gab på 4 m retskede, dog højst 2½ cm gab på 4 m retskede ved kløvet granit. Ingen kanter.
Overhøjde i forhold til brønde, kantsten	1 cm			
Lægning/sætning				Sættes snorlige eller (i kurver) som jævne buer.
Fuger				Knasfuger
Andet				Dræning

	TRÆ				
	Sveller	Brædder	Træfliser	Træklodser	Træskiver
Materiale	Må ikke være mørnede eller flækkede i det omfang styrken forringes.	Min. 32 mm. Strøer min. 50 x 100 mm bærefliser af beton, min. 900 cm²	Bærefliser af beton, min. 900 cm²	Savet træ, min. 10 cm tykt.	Rundtømmer, min. 10 cm tykt.
Fald for afvanding	Min. 15 ‰		Min. 15 ‰		
Jævnhed	Højst 1 cm gab på 4 m retskede. Ingen kanter.				
Overhøjde i forhold til brønde/kantsten	1 cm				
Lægning/sætning	Lige linier.				Lægges tættest muligt mod hinanden
		Bærefliser lægges med 1 cm overhøjde. Strøer lægges med mellemlag af tagpap mod bærefliser. Der benyttes varmforzinkede kamsøm/skruer.			
	Bærefliser lægges med max. 60 cm afstand.	Uden strøer skal alle 4 flisehjørner hvile på en bæreflise. Med strøer lægges strøer og bærefliser efter træflisernes størrelse.			
Fuger	Mindst mulige under hensyntagen til at lige linier opnås.	½-1 cm under hensyntagen til, at lige linier opnås.		Mindst mulige under hensyntagen til at lige linier opnås.	Ingen fuger.
	Tætnes og overgruses.			Tætnes med sand/fingrus og overgruses	
Andet		Dræning			

5. Støttemure

Tørropsatte op til 2 m høje

	Betonsten	Klinker	Brosten	Natur- Brudsten	Kampesten	Brædder	Sveller
Materialekrav	Jvf. DS 400.4.2	Frost-sikre	Jvf. DS 136		Granit, gnejs eller lignende vejrfaste stenarter. Min. 30 cm på den længste led.	Min. 32 mm. Stolper min. 50 x 100 mm ved mure op til 1 m, 100 x 100 mm ved mure over 1 m. Tryk-imprægneret jvf. DS 2122 klasse A.	Ikke mørnede eller flækkede i det omfang styrken forringes. Trykimprægneret jvf. DS 2122 klasse A.
Smig	Min. 12%		Sættes i glacis max. 1:1 med mindre der mures.	Min. 12%	Min. 15%		Min. 15%
Jævnhed							
Murhøjde under terræn	Min. 5 cm				Min. 10 cm	Min. 5 cm	
Bagkonstruktion	Udføres i det omfang dette er nødvendigt for at optage det opdæmmede jord- og vandtryk. Skal ske som beskrevet i det følgende eller tilsvarende.						

	Bagstøbning: Udføres ved mure over 1 m højde, ved dobbeltsidige mure dog først når de er over 1.25 m høje. Tykkelse af murmateriale + bagstøbning min. 25% af murhøjden, dog kun 20% af murhøjden ved dobbeltsidige mure. Betonstyrke min. 10 MN/m².		Afsværtning	Afsværtning ved mure over 1 m.																
	Tilfyldning: Der tilfyldes et filtermateriale op til 30 cm under murens underkant. Tykkelse min. 50% af murhøjden. Udføres ikke ved dobbeltsidige mure.																			
Dræn	Etableres i bagsiden af funderingens underkant, hvis muren er mindst 1 m høj. Behøves ikke etableret ved dobbeltsidige mure.																			
Bagjord	Komprimeres til en tørrumvægt på max. de angivne værdier i afsnit 2 om jordarbejde. Bagjorden skal komprimeres i en tykkelse svarende til 50% af murhøjden målt fra forkant.																			
Andet		Synlige stenflader fordeles størrelsesmæssigt jævnt. Stenene fordeles i kiles og lægges med største udstrækning ind i muren.	Fastgøres med varmforzinket materiale.	Forbandt min. 1/3 svellelængde. Kobles på bagsiden med varmforzinket materiale.																
Fundering, dybde	<table><thead><tr><th></th><th>Råjord god bæreevne (E over 100)</th><th>Råjord normal bæreevne</th><th>Råjord ringe bæreevne (E under 20)</th></tr></thead><tbody><tr><td>Murhøjde op til 1 m</td><td>(5-10)</td><td>15</td><td>25</td></tr><tr><td>Murhøjde 1-1,5 m</td><td>15</td><td>25</td><td>40</td></tr><tr><td>Murhøjde 1,5-2 m</td><td>25</td><td>40</td><td>50</td></tr></tbody></table> Komprimering jvf. afsnit 4.3. (Komprimering) standard A. Målene er i cm komprimeret mål.			Råjord god bæreevne (E over 100)	Råjord normal bæreevne	Råjord ringe bæreevne (E under 20)	Murhøjde op til 1 m	(5-10)	15	25	Murhøjde 1-1,5 m	15	25	40	Murhøjde 1,5-2 m	25	40	50	Stolper sættes max. 90 cm afstand i en dybde som murhøjden, dog min. 40 cm. Tilfyld omkring stolper stødes.	Murhøjde 1-2 m: svarende til standard A i afsnittet om befæstelser (4.1. og 4.2.).
	Råjord god bæreevne (E over 100)	Råjord normal bæreevne	Råjord ringe bæreevne (E under 20)																	
Murhøjde op til 1 m	(5-10)	15	25																	
Murhøjde 1-1,5 m	15	25	40																	
Murhøjde 1,5-2 m	25	40	50																	

6. Trapper

Materiale	<i>Beton</i> jvf. DS 400.4.2. <i>Granit</i> jvf. DS 136-140. <i>Træ</i> trykimprægneret jvf. DS 2122, klasse A. <i>Klinker</i> skal være frostsikre.
Fundering	Udføres svarende til standard B ved udførelse af befæstelser, afsnit 4.1 (dimensionering) og afsnit 4.2 (komprimering). Trappeforkanter af kantsten sættes i beton med en styrke på min. 10 MN/m ² .
Dræn	Etableres i fundamentets bund ved trapper over 1 m høje.
Jævnhed, lægning fuger	Udføres svarende til udførelse af befæstelser, afsnit 4.3. (overflader).
Fald	Min. 15 ‰ på trin og reposer.
Trinhøjde og trinbredde	Trinhøjde 10-15 cm. Trinbredde = $\frac{500}{\text{Trinhøjde}}$
Svelletrapper	Består trinfladen af 1 svelle, skal trappen støttes af fastgjorte vanger. Består trinfladen af 2 sveller, fastgøres trinforkanten til det underliggende trin.

7. Udstyr

Materialekrav	<i>Legepladsudstyr</i> skal være sikkerhedsmæssigt forsvarligt og iøvrigt være opstillet efter fabrikantens anvisninger. <i>Beton</i> jvf. DS 400. <i>Jerndelev</i>, herunder profiljern, skal være varmforzinket jvf. DS 2023. <i>Træ</i> skal være trykimprægneret jvf. DS 2122, klasse A, eller tilsvarende. Udstyret skal være fri for splinter, oprifter og gratter, samt om fornødent være efterspændt.
Fundering	<i>Fundering</i> skal ske i min. 90 cm dybde, således at udstyret under normale forhold står fast. <i>Fodhegn</i> o.lign. funderes dog kun i min. 40 cm dybde, jvf. afsnit 5 om træmure. <i>Jerndelev</i> faststøbes. Hvor støbninger rager op over befæstelsen, skal støbningerne indtil træ/metal være forsynet med affaset overkant.

8. Etablering af græs

	STANDARD				
	A	B	C	D	E
	(Plæner, som skal klare kraftigt slid. Normalt opvisningsbaner)	(Plæner, som skal klare kraftigt slid. Normalt til træningsbaner)	(Plæner, som skal klare alm. slid. Normalt til finere haver og parker)	(Plæner, som skal klare alm. slid. Normalt til haver og parker)	(Normalt til eng, græsbakke-land, rabat)
Vækstlag	Optimal og homogen tekstur ned til 30 cm dybde (35-45% grovsand, 35-45% finsand, 12-18% ler/silt, 3-5% humus).				
	Optimalt næringsstofindhold i vækstlaget. (reaktionstal 6,5-6,8, fosforsyretil ca. 10, kaliumtal min. 12-15, magnesiumtal ca. 10).				
Vandafledning	Skal kunne aflede min. 20 mm vand pr. time.				
Jævnhed	Max. 2 cm gab på 4 m retskede.	Max. 3 cm gab på 4 m retskede.	Max. 2 cm gab på 4 m retskede.	Max. 3 cm gab på 4 m retskede.	Max. 10 cm gab på 4 m retskede.
Sten	Sten over 2.5 cm i diameter må ikke forekomme i overfladen.				Sten over 10 cm i diameter må ikke forekomme i overfladen.
Tæthed	Tæt græspels med min. 1 plante/cm². Græsarterne i frøblanding skal være jævnt fordelt.				
Græstørv	Lægges i forbandt og på skråninger ikke horisontalt. Samlinger skal være mindst mulige og lukkes med sand. Optimale forudsætninger for sammengroning skal sikres, d.v.s. fuld kontakt med underlaget, lægning på fugtigt underlag ved jordtemperatur over 8 grader, dog ikke i maj-juli med mindre der er mulighed for effektiv vanding. Tørvener skal være fugtige ved lægning og indtil sammengroning med underlaget.				

9. Plantning

	Barrodsplanter	Klump- og containerplanter	Stauder	Løg og knolde
Materiale	Jvf. gældende sorterings- og bundtningsbestemmelser fra Dansk Planteskoleejerforening.		Sundt og sygdomsfrit.	
	Planterne må ikke have været udtørret.	Plantene skal konstant være saftspændte i tiden op til plantning. Klumpen eller containeren skal være gennemvandet ved plantning.		
Tidspunkt	Skal plantes i plantens knophvile. Kølehusopbevarede planter må ikke plantes senere end 1. juli	Kan plantes hele året. Dog må stedsegrønne ikke plantes senere end 1. okt.	Vækstperioden.	Forårsblomstrende i august-okt. afhængig af art, efterårsblomstrende i april.
Plantning	Plantens rødder skal fordele sig frit i plantehullet hullet uden at være opadbøjede. Planterne skal plantes dybere end de stod før, 5 cm dybere i lerjord og 10 cm dybere i sandjord.	Planterne må ikke plantes højere end de stod før.		Lægges i en dybde svarende til 5 gange løgets diameter.
	Plantehullets bund skal løsnes. Vand skal kunne sive væk fra plantehullet. Planterne skal stå lodret. Jorden skal være trådt til, dog kun let i fugtig jord, og hvor der er tale om klump- og containerplanter.			
Opbinding	Foretages i det omfang det er nødvendigt for, at planten kan gro fast. Opbindingen foretages således, at der ikke er risiko for, at den kan skade planten.			
Finish	Muldoverfladen skal være løs og jævn. Etiketter, mærkebast og lignende skal fjernes fra planterne.			
Ukrudt			Plantejord skal være rensat for flerårigt ukrudt.	
Sten	Sten med en diameter over 8 cm må ikke forekomme, hvor der skal plejes efter standard A og B jvf. side 20-21. Hvor der skal plejes efter standard C, må der ikke forekomme sten, der kan genere den fremtidige anvendelse af arealet.		Sten med en diameter over 2,5 cm må ikke forekomme hvor der skal plejes efter standard A og B jvf. side 22. Hvor der skal plejes efter standard C, må der ikke forekomme sten, der kan genere den fremtidige anvendelse af arealet.	

10. Pleje, ren- og vedligeholdelse

10.1 Vedplanter

	STANDARD		
	A	B	C
	<i>(Normalt som i haver, anlæg, finparker, gader)</i>	<i>(Normalt som i parker og større grønne områder)</i>	<i>Normalt som i skovagtige rammeplantninger og hegn)</i>
Ukrudt	Det skal være hovedindtrykket, at jorden er ukrudtsfri. Ukrudt over 5 cm højt og blomstrende ukrudt må ikke forekomme.	Ukrudt, der i væsentlig grad konkurrerer med plantningen om lys, vand og næring, må ikke forekomme. I de første 3 vækstsæsoner må ikke forekomme ukrudt nærmere $\frac{3}{4}$ m fra planten, som dækker jorden eller er over 10 cm højt.	
		Groft iøjnefaldende ukrudt (agressorarter) må til stadighed ikke forekomme.	
Sygdomme og skadedyr	Som følge af sygdoms- eller skadedyrsangreb må ikke opstå misdannelser eller stærke forsinkelser i hver enkelt plantes udvikling.	Som følge af sygdoms- eller skadedyrsangreb må ikke opstå misdannelser eller forsinkelser i plantningens generelle udvikling.	
Næringsstoffer	Manglende næringsstoffer må ikke være en begrænsende faktor i hver enkelt plantes udvikling.	Manglende næringsstoffer må ikke være en begrænsende faktor i plantningens generelle udvikling.	Manglende næringsstoffer må ikke i etableringsfasen være en væsentlig begrænsende faktor i plantningens generelle udvikling.
Vand	Manglende vand må ikke være en begrænsende faktor i hver enkelt plantes udvikling.	Manglende vand må ikke i etableringsfasen være en begrænsende faktor i plantningens generelle udvikling.	
Beskæring	Døde planter fjernes og knækkede plantedele bortskæres svarende til 4 eftersyn/år.	Døde planter fjernes og knækkede plantedele bortskæres svarende til 2 eftersyn/år	Døde planter fjernes og knækkede plantedele svarende til 1 eftersyn/år de første 2 år.
	Træer skal inden for 2.-5. vækstår sikres en gennemgående stamme og en stærk krone, der er harmonisk for arten. Haveroser tilbageskæres i foråret efter at væsentlig nattefrost ventes, men før nævneværdig brydning. Selvhæftende klatreplanter beskæres, så vinduer, døre og tagkanter holdes fri. Sling- og espalierplanter beskæres efter behov og holdes tilbundne.		
	Afskåret materiale fjernes fra arealet.	Grovere materiale, især fældede træer, fjernes fra arealet.	Afskåret materiale kan forblive på arealet.
	Træer med sidegrene stammes op, når de er i god vækst.		

Skemaet fortsætter

10.1. Vedplanter, fortsat

	STANDARD		
	A	B	C
	<i>(Normalt som i haver, anlæg, finparker, gader)</i>	<i>(Normalt som i parker og større grønne områder)</i>	<i>(Normalt som i skovagtige rammeplantninger og hegn)</i>
Formklipping af hække	I 2. vækstsæson indstudies hækssiden længere inde end kanten af den fremtidige hæk. Toppen klippes dog først, når den ønskede højde er nået. Fra 3 vækstsæson indstudies til kanten af den ønskede hæk.		
	Fra 5. vækstsæson må afvigelsen i sider, top og centerlinie være max. ± 3 cm, ligesom tætheden og klippefinheden skal være meget stor.	Fra 5. vækstsæson må afvigelse i sider, top og fra centerlinie være max. ± 5 cm, ligesom tætheden og klippefinheden skal være stor.	Fra 5. vækstsæson må afvigelsen i sider, top og fra centerlinie være max. ± 10 cm.
Udtynding	Ammetræer fældes eller beskæres i det omfang de hæmmer bestandstræernes udvikling. Bestandstræer tyndes i det omfang de på grund af indbyrdes konkurrence modarbejder målet med plantningen.		
	Stubbe fra fældede amme- og bestandsplanter fjernes fra arealet.	Stubbe kan forblive på arealet.	
Opbinding	Evt. opbinding fjernes, når træet er groet fast. Opbindinger til kronebasis flyttes ned i halv højde året før de helt fjernes.		
Efterplantning	Alle døde og hensygnende planter efterplantes.	Efterplantning foretages, så plantningens karakter opretholdes.	Efterplantning foretages i de 2 første vækstsår, så plantningens karakter opretholdes.
Renholdelse	Beplantningen skal fremtræde fri for selv småt affald, som fjernes når det ses.	Beplantningen skal fremtræde fri for større affald, som fjernes ugentligt.	Beplantningen skal fremtræde fri for stort affald, som fjernes månedligt.

10. Pleje, ren- og vedligeholdelse, fortsat

10.2. Urteagtige planter

	STANDARD		
	A	B	C
	(Normalt til præsen- tationsanlæg)	(Normalt til private haver)	Normalt til dæk- afgrøder etc.)
Ukrudt	Jorden skal være ukrudtsfri.	Lidt frøukrudt men ikke rodukrudt må forekomme.	Groft iøjnefaldende ukrudt må ikke forekomme.
Jordoverfladen	Skal være løs og granuleret.	Skal være nogen- lunde løs og granuleret.	
Sygdomme og skadedyr	Syge plantedele og synlige skadedyr-angreb må ikke forekomme (be- kæmpes når det ses eller forebygges).	Syge plantedele og synlige skadedyr-angreb må kun forekomme i det omfang de ikke forringer anlæggets generelle karakter og fremtid.	
Udseende	De enkelte planter skal være velformede, og visne blade må ikke forekomme. I vækstperioden fjernes døde planter og erstattes omgående.	Helhedsindtrykket skal være velformede planter. I vækstperioden fjernes og erstattes døde planter, hvis de skæmmer helheds-indtrykket.	
Rydning	Udplantningsplanter fjernes inden vinteren		
	På større løgvæk- ster fjernes frugtstandene efter afblomstring.		
Renholdelse	Affald må ikke fore- komme (fjernes når det ses).	Større iøjnefal- dende affald må ikke forekomme (fjernes når det ses).	Stort iøjnefal- dende affald fjernes 2 gange om året.

10.3. Græs

	STANDARD		
	A	B	C
	<i>(Normalt til finere haver og parker samt opvisningsbaner)</i>	<i>(Normalt til haver, parker og træningsbaner)</i>	<i>(Normalt til eng, græsbackeland og rabat)</i>
Græshøjde	Max. 4,5 cm, dog 6-8 cm ved de første 5 klipninger efter såning.	Max. 6-8 cm, dog max. 4,5 cm på træningsbaner efter de 5 første klipninger efter såning.	Græsset gror frit. Slås efter vækstsæsonen (evt. også i juni) eller afgræsses.
Klippehøjde	3,5-4 cm, dog 4-5 cm ved de første 3 klipninger efter såning.		6 cm
Afklip	Afklipt, der generer græssets vækst (synligt afklip) fjernes.		Opsamles eller vendes og høstes som høg. Efterårsafklip kan blive liggende. I blomsterenge bliver afklip liggende til frø er løsnet.
Sygdomme og skadedyr	Sygdomsangreb og synlige skadedyrsangreb må ikke forekomme (bekæmpes når det ses eller forebygges).		
Ukrudt	Må ikke forekomme (bekæmpes når det ses eller forebygges).	Noget må forekomme.	Groft iøjnefaldende uønsket vegetation må ikke forekomme.
Nedslidte felter	Må ikke forekomme.	Enkelte må forekomme. Max. $\frac{1}{16}$ m ² .	
Saftpændthed	Græsset skal konstant være saftpændt.		
Løv	Fjernes fra plænen i det omfang det skader græssets vækst.		
Pleje indtil aflevering	Klipning foretages indtil plænen er sammenhængende og alle arter er spiret. Dog klippes mindst 2 gange. Tørv holdes fugtige indtil sammengroning med underlaget. Kvælstof tilføres ikke den første uge.		

10. Pleje, ren- og vedligeholdelse, fortsat

10.4. Belægninger

	STANDARD		
	A	B	C
	<i>(Normalt til finere faste befæstelser)</i>	<i>(Normalt til grovere faste befæstelser)</i>	<i>(Normalt til vandgennemtrængelige befæstelser)</i>
Jævnhed	Anlægskravene skal til stadighed være opfyldt.	Anlægskravene skal være opfyldt i store træk, så - der ikke opstår vand-samlinger over ¼ m², - jævnheden overholder anlægskravet med et tillæg af 100%, - der ikke forekommer kanter, der gør færdsel farlig.	Anlægskravene skal være opfyldt i store træk, så - der ikke opstår vand-samlinger over ¼ m², - jævnheden overholder anlægskravet med et tillæg af 200%, - der ikke forekommer kanter, der gør færdsel farlig.
Materiale	Revner, knæk m.v. må ikke forekomme (udbedres, når det ses).	Revner, knæk m.v. må forekomme i det omfang befæstelsen ved en overfladisk visuel betragtning er i orden. Dog må revner i asfalt ikke forekomme, når vinteren starter.	
Ukrudt	Befæstelsen skal fremtræde ukrudtsfri.	Der må ikke forekomme ukrudt, som ødelægger befæstelsen.	
Renholdelse	Synligt affald og blade fjernes jævnligt.	Synligt affald fjernes jævnligt. Blade fjernes i det omfang, de er et sikkerhedsmæssigt problem eller på anden måde er til gene for færdselen.	
Sne og is fjernes efter nærmere aftale.			

10.5. Udstyr

	STANDARD		
	A	B	C
Sikkerhed	Udstyret skal konstant være sikkerhedsmæssigt forsvarligt.		
Finish	Perfekt.	Nogenlunde	
Sand i sandkasser	Skiftes hvert år.		

Oversigt over henvisninger

DS 136	Brosten (1935)	
DS 137	Chaussebrosten (1935)	
DS 138	Faskantsten (1935)	
DS 139	Vinkelkantsten (1935)	
DS 140	Kløvede kantsten (1935)	
DS 400	Betonvarer	DS 400.3.1 Afløbsrør (1986)
		DS 400.3.2 Afvandringsrør (1986)
		DS 400.3.3 Brønde (1986)
		DS 400.4.1 Fliser (1980)
		DS 400.4.2 Belægningssten (1980)
		DS 400.4.3 Kantsten (1980)
DS 401	Sand, grus og stenmaterialer (1977)	
DS 402	Glaserede lerrør (1945)	
DS 403	Uglaserede, muffeløse lerrør (1945)	
DS 411	Betonkonstruktioner (1984)	
DS 413	Trækonstruktioner (1982)	
DS 415	Fundering (1984)	
DS 421	Tætte fleksible samlinger i ledninger af beton (1986)	
DS 430	Lægning af fleksible ledninger af plast i jord (1986)	
DS 432	Afløbsinstallationer (1974)	
DS 436	Dræning af bygværker (1976)	
DS 437	Lægning af stive ledninger af beton m.v. i jord (1986)	
DS 2023	Elektrolytisk udfældede overtræk af zink på jern og stål (1974)	
DS 2084	Pel-rør til gravitationsledninger i jorden og i havet (1968)	
DS 2122	Inprægneret træ. Klasseinddeling (1976)	
	Almindelig arbejdsbeskrivelse 7.70.02.1. Asfaltbeton, grusasfaltbeton og pulverasfalt. Vejdirektoratet (1984).	
	Almindelig arbejdsbeskrivelse 7.70.03.1. Overfladebehandling. Vejdirektoratet (1984).	
	Sorterings- og bundtningsbestemmelser. Dansk Planteskoleejforening (1982).	

Ordforklaring

Afretningslag

Sand eller grus, som en stenbelægning lægges eller sættes i. Skal principielt være så tyndt som muligt. Som regel 0-4 mm materiale (»brolæggergrus«).

Afsværtning

Stabilisering af en konstruktion ved hjælp af et arrangement, der skaber modtryk. F.eks. ved støttemure af træ.

Anaerob omsætning

Kemisk omsætning uden ilt, som skaber en række affaldsstoffer der virker som plantegifte. Kan f.eks. opstå i tykke muldlag, bl.a. i muldepoter.

Asfaltbeton

(»støbeasfalt«) Blanding af en relativ hård bitumen (penetration under 250) og et knust stenmateriale i en fraktion mellem 0/6 og 0/16 mm. Bitumen udgør 5-7 vægtprocent. Kan bedre end pulverasfalt optage store belastninger, oliespild m.v. Til mindre anlæg bruges den blødeste bitumen og det fineste stenmateriale.

Betonlægningssten

Betonsten op til 300 cm². Er stenene større kaldes de fliser.

Betonstyrke

Her angivet som en eksperimentelt bestemt trykstyrke målt i MN (mega-newton) pr. m². 5 MN/m² svarer cirka til blandingen 1:4:7, 10 MN/m² til blandingen 1:3:5 og 15 MN/m² til blandingen 1:2:3.

Bitumen

Klæbemiddel af hovedsagelig kulbrinter, som regel fremstillet som en destillationsrest af jordolie. Forskellige hårdheder, som angives ved materialets penetration (B).

Blød bund

Materiale med lav bæreevne, f.eks. dynd, tørv, gytje, skrald o.lign. E-værdi under 5.

Bundlag

eller bundsikringslag, f.eks. bundgrus/bundsikringsgrus. Benyttes i befæstelse ved normalt eller ringe bærende bund, primært som frostsikringslag, sekundært som supplerende bærelag.

Bundne materialer

Sten eller grusmateriale bundet sammen af et klæbemiddel, f.eks. bitumen eller cement.

Cementblandet grus

Blanding af cement og grus. Oftest støbegrus (0-4 mm), jordfugt og i blandingsforhold 1:4 - 1:8.

Containerplanter

Planter dynket i beholder (pote, pose eller lignende) så de holder på jorden ved plantning.

E-værdi

Mål for at materiales elastiske egenskaber, dvs. stivhed. Jo større stivhed, des større bæreevne. Angives oftest i mega-pascal (MPa) = 1 mill. N (newton) pr. m² svarende til ca. 10 kg/cm².

Jordarter	E-værdi MPa
Moræneler, kalkfrit	E ~ 10-20
Moræneler, kalkholdigt	E ~ 30-60
Moræneler, fedt, kalkholdigt	E ~ 10-30
Senglaciale ler-, silt- og sandaflejringer	E ~ 5-15
Sand, fint (frostfarligt)	E ~ 60
Sand	E ~ 100-300
Grus	E ~ 150-400

Fint grus

Grus, hvor *mindre* end 1/4 af vægten findes i fraktionen over 16 mm.

GAB

Grusasfaltbeton, dvs. et grus og stenmateriale + bitumen. Forskellige typer afhængig af grus- og stenmaterialets kornkurve og bitumens hårdhed. GAB 0 har det fineste grus- og stenmateriale, GAB II det groveste. Bitumens hårdhed angives ved dens penetration (B). Hård bitumen (B 60) benyttes kun ved særlig tung trafik, og er derfor normalt uaktuel ved anlægsgartnerarbejder, hvor B 100 eller højere er almindeligt.

Groft grus

Grus, hvor *mindre* end 1/4 af vægten findes i fraktionen over 16 mm.

Isotopsonde

Apparat, som på basis af gammastråler på stedet kan måle rumvægte, vandindhold m.v. i jord.

Knasfuge

Den fuge, der opstår mellem sten, når stenene stødes sammen, så de rører ved hinanden.

Knophvile

Den periode, hvor planten ikke er i vækst.

Ler

Materiale af hovedsagelig lerminerale, som ved et vist vandindhold har plastiske egenskaber. Lerfraktion 0-0,002 mm.

Leret jord

= kohæsijsjord. Jord med over 5 vægtpct. ler.

Leret vejgrus

0-4 mm grus med 6-12 vægtpct. ler som kitter gruset sammen.

Markkapacitet

Udtryk for, hvor meget vand jorden indeholder, når det frie vand er løbet igennem. Jordens vandindhold måles som en procent af markkapaciteten.

Marshallrumvægt

Reference, som benyttes ved måling af komprimeringsgrader i asfalt. (Svarer til f.eks. Standard Proctor i bærelag).

Modificeret Proctor (MP)

Målereference, som benyttes ved måling af komprimeringsgrader i befæstelser. Større komprimeringsenergi end i Standard Proctor, og bruges mest i stabilt grus.

Muldjord

Vækstlag med et humusindhold på over 2 vægtpct.

Overgrusning

Overstrøning af en færdig befæstelse med sand eller grus som lejrer sig i og tætnet fugerne efterhånden som fugematerialet sætter sig. Kaldes også »afdækning«.

Pleje

En styring af en udvikling henimod en ønsket tilstand, f.eks. pleje af en bevoksning.

Procentpoint

Den talmæssige forskel mellem to procentsatser. F.eks. er forskellen mellem 50 og 60% = 10 procentpoints (enheder).

Pulverasfalt

Blanding af relativ blød bitumen (penetration over 250) og et knust stenmateriale i en fraktion mellem 0/3 og 0/12 mm. Bitumen udgør 5-8 vægtpct. Til mindre anlæg bruges den blødeste bitumen og det fineste stenmateriale.

Renholdelse

Fejning, tømning af affaldsbeholdere m.v.

Sand

Materiale, som ikke har plastiske egenskaber eller »harmonikastruktur«. Sandfraktion 0,06-2 mm.

Sandet jord

= friktionsjord. Jord med under 5 vægtpct. ler og under 20 vægtpct. silt.

Sandefterfyldning

Målemetode ved udtagning af jordprøver, hvor rumvægten skal beregnes. Princippet er at opfylde et opgravet hul med en kendt mængde sand. Bruges i komprimerede bærelag. De traditionelle angivelser i Standard Proctor og Modificeret Proctor er tilpasset denne målemetode.

Sikkerhedsmæssigt forsvarligt

Herved forstås, at det pågældende emne ikke ved normal brug giver anledning til skader og uheld.

Silt

Materiale, som et vist vandindhold bevarer sin sammenhæng ved vekslende træk- og trykpåvirkninger (»harmonikastruktur«). Siltfraktion 0,002-0,06 mm.

Singelsmacadam (SIM)

Pakning af rundt stenmateriale, almindeligvis af singels (31,5-63 mm), mættet med grus under vanding og komprimering.

Skærvemacadam (SKM)

Pakning af knust materiale, almindeligvis 31,5-63 mm, mættet med grus under vanding og komprimering.

Stabilt grus (SG)

Grus, der uden bindemiddel har en god bæreevne i komprimeret tilstand. Delvist knust materiale normalt i fraktionen 0-63 mm.

Standard Proctor (SP)

Målereference, som benyttes ved måling af komprimeringsgrader i befæstelser, f.eks. 97% af Standard Proctor.

Stenmel

Formalet stenmateriale i sorteringer op til 4 mm.

Stenmelsgrus

Blanding af fingrus (0-4 mm) og stenmel (0-2 mm). Almindelig blanding 50/50.

Struktur i jord

Måden jorden lejrer sig på. God struktur forefindes med en god aggregatdannelse = god krummestruktur.

Tekstur i jord

Jordens mekaniske sammensætning (kornstørrelsesfordeling). Kan illustreres som kornkurver.

Trappeformel

Angiver et optimalt forhold mellem et trappetrins højde (H) og bredde (B), med det formål at gøre trappen så behagelig som mulig at gå på. Almindeligt brugt formel: $H = 500/B$ på trappe af gængs udseende og størrelse.

Tørrumvægt

Et materiales rumvægt i helt tør tilstand. Måles i komprimerende befæstelser ved sandefterfyldningsmetoden eller med isotopsonde, i blød jord

med isotopsonde eller med en dåse, hvormed der udtages en intakt jordprøve.

Ubundne materialer

Sten- og grusmateriale der ikke er bundet sammen af et klæbemiddel.

Ukrudt

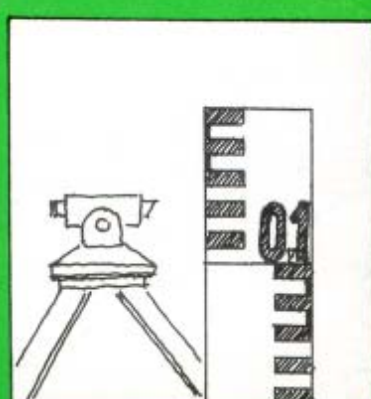
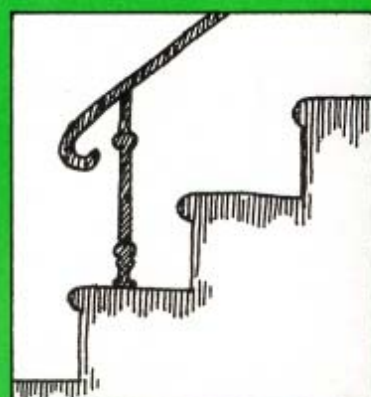
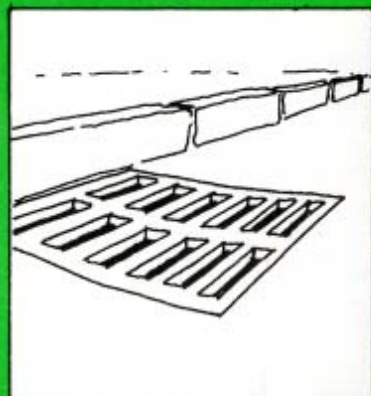
Uønsket vegetation

Vedligeholdelse

Fastholdelse af en opnået tilstand f.eks. en befæstelse eller en plæne.

Vibrationsindstampning (VI)

Målereference, som benyttes ved måling af komprimeringsgrader i befæstelser. Amerikansk standard (ASTM). Benyttes ved grove materialer, hvor proctorforsøg kun dårligt lader sig gennemføre.

ISBN 87-7387-010-6